

Εισαγωγή στο δεύτερο μέρος του Ειδικού τεύχους με τίτλο «Ψυχομετρική αξιολόγηση γνωστικών λειτουργιών: Εφαρμογές στη νευροψυχολογία και την εκπαίδευση»

Η δεύτερη ομάδα εργασιών με θέμα την κατασκευή και στάθμιση ψυχομετρικών εργαλείων στην Ελλάδα αφορά δοκιμασίες εκτίμησης γνωστικών και γλωσσικών ικανοτήτων σε ενήλικες. Οι δοκιμασίες αυτές παραδοσιακά αποτελούν μέρος της νευροψυχολογικής αξιολόγησης ασθενών με επίκτητες, οξείες (όπως κρανιοεγκεφαλικές κακώσεις ή αγγειοεγκεφαλικά επεισόδια) ή προοδευτικές-νευροεκφυλιστικές νευρολογικές νόσους (όπως η άνοια τύπου Alzheimer και η σκλήρυνση κατά πλάκας). Όπως ειπώθηκε διεξοδικότερα στο πλαίσιο της εισαγωγής στο πρώτο μέρος του Ειδικού τεύχους, η χρήση τέτοιων τεστ αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της νευροψυχολογικής αξιολόγησης διεθνώς, παρέχοντας έγκυρες πληροφορίες σχετικά με τα πιθανά ελλείμματα που αντιμετωπίζει ο ασθενής και συμβάλλοντας έτσι ουσιαστικά στη διάγνωση και πρόβλεψη της πορείας του ασθενούς (για παράδειγμα σε υποψία ανοϊκού συνδρόμου), καθώς και στο σχεδιασμό των παρεμβάσεων που πιθανώς ενδείκνυται στην κάθε περίπτωση.

Παρακάτω παρουσιάζονται αναλυτικά οι συγκεκριμένες εργασίες σε αλφαβητική σειρά.

Οι Ζαφείρη και Κοσμίδου αξιολόγησαν την αξιοπιστία και εγκυρότητα της δοκιμασίας Stroop σε τυπικό πληθυσμό αλλά και σε κλινικούς πληθυσμούς και αξιολόγησαν τη συνεισφορά δημογραφικών χαρακτηριστικών στην επίδοση σε αυτή τη δοκιμασία. Ένας δευτερεύων στόχος αυτής της εργασίας ήταν η παραγωγή κανονιστικών δεδομένων για πρώτη φορά στον ελληνικό χώρο. Χρησιμοποιώντας μεγάλα σε μέγεθος δείγματα, οι συγγραφείς συμπέραναν ότι, από τους δημογραφικούς παράγοντες, η ηλικία είχε αρνητική σχέση με την επίδοση στη δοκιμασία αυτή (όπως ήδη είχαν προβλέψει οι ερευνητές με την παρουσία υψηλών επιπέδων «γνωστικής παρεμβολής»), ενώ η εκπαίδευση θετική (όσο πιο εκπαιδευμένα ήταν τα άτομα τόσο καλύτερες επιδόσεις είχαν). Επιπρόσθετα, το φύλο είχε σημαντική συνεισφορά, με τις γυναίκες να έχουν καλύτερες επιδόσεις από τους άνδρες στη συνθήκη χρωμάτων. Οι ερευνητές τέλος παρουσίασαν κανονιστικά δεδομένα τα οποία αναμένεται να είναι εξαιρετικά χρήσιμα στον ελληνικό χώρο.

Οι Κωνσταντινίδου και Ιωάννου αξιολόγησαν την επίδραση της ηλικίας και της γλώσσας (Ελληνικής-Αγγλικής) στην ικανότητα ανάκλησης πληροφοριών από κείμενο. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι δεν υπήρχαν διαφορές μεταξύ των δύο γλωσσικών ομάδων στην ικανότητα ανάκλησης πληροφοριών (αν και υπήρχε μια μικρή διαφορά στην ικανότητα διατήρησης της ικανότητας υπέρ της αγγλόφωνης ομάδας). Καμιά διαφορά επίσης δεν παρατηρήθηκε μεταξύ ηλικιακών ομάδων, ακόμη και στα άτομα μετά την ηλικία των 70 χρόνων.

Οι Μήτση, Πόταγας και Τζαβάρας αξιολόγησαν πέντε νευροψυχολογικές δοκιμασίες αναφορικά με την όσφρηση. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι δεν χαρακτηρίζονταν όλες οι όσφρητικές δοκιμασίες από εσωτερική συνέπεια και αξιοπιστία (επαναληψιμότητα της μέτρησης), με αποτέλεσμα κάποιες από αυτές να απαλειφθούν από τη συνολική συστοιχία. Οι ερευνητές ανέδειξαν τη σημαντικότητα των λεκτικών ενδείξεων όπως και της ηλικίας (πτώση όσφρητικής ικανότητας σε ηλικιωμένους) και του μορφωτικού επιπέδου.

Η Οικονόμου ασχολήθηκε με την αξιολόγηση της μνήμης χρησιμοποιώντας τρεις συστοιχίες της κλίμακας WMS (Weschler Memory Scale). Τα αποτελέσματα ανέδειξαν την αξία των συστοιχιών για

την αξιολόγηση της άμεσης ή καθυστερημένης ανάκλησης αντικειμένων. Στη συγκεκριμένη μελέτη αναδείχθηκε η σημαντική συνεισφορά της ηλικίας στην αξιολόγηση της μνήμης όπως και του ενδιαμέσου ρόλου της κατάθλιψης στη σχέση ηλικίας, φύλου και μνημονικής ικανότητας. Συγκεκριμένα, οι γυναίκες ή τα άτομα χαμηλού μορφωτικού επιπέδου είχαν υψηλές τιμές στην κατάθλιψη. Εντούτοις, η κατάθλιψη δεν προέβλεπε τη μνημονική ικανότητα.

Οι Παπαθανασίου, Παπαδημητρίου, Γαβρίλου και Μίχου ασχολήθηκαν με τις ψυχομετρικές ιδιότητες της δοκιμασίας αφασίας της Βοστώνης σε υγιή άτομα, δηλαδή άτομα που δεν είχαν κάποιες μορφές ψυχιατρικά ή άλλα προβλήματα. Μεγάλη έμφαση δόθηκε στη διαστρωμάτωση του δείγματος ώστε να αντιπροσωπεύει τον τυπικό πληθυσμό. Οι συγγραφείς παρουσίασαν πίνακες με κανονιστικά δεδομένα για διαφορετικές ηλικιακά ομάδες. Οι διαφορές κατά ηλικία επιβεβαιώθηκαν και από μη παραμετρικές δοκιμασίες. Οι συγγραφείς συμπέραναν την ύπαρξη θετικής ασυμμετρίας σε κάποιες από τις υποκλίμακες και την απουσία υψηλών επιπέδων διακύμανσης σε κάποιες δοκιμασίες. Τα αποτελέσματα αυτά προτείνουν την επαναξιολόγηση της κλίμακας αυτής αναφορικά με τους δύο παραπάνω παράγοντες (ασυμμετρία και επίπεδα διακύμανσης) στο γενικό πληθυσμό.

Τέλος, ο Τσαούσης πραγματοεύτηκε τις ψυχομετρικές ιδιότητες μια δοκιμασίας χωρο-αντιληπτικής ικανότητας σε μεγάλο δείγμα συμμετεχόντων. Χρησιμοποιώντας τέσσερα διαφορετικά συμπτωματικά δείγματα και με τη χρήση της μεθόδου Rasch, ο συγγραφέας επιβεβαίωσε την ύπαρξη της θεωρητικής παραγοντικής δομής προτείνοντας μια νέα σειρά των προτάσεων του τεστ. Οι δείκτες αξιοπιστίας αλλά και συγκλίνουσας εγκυρότητας ήταν εξαιρετικά ικανοποιητικοί. Ο συγγραφέας προτείνει την επαναξιολόγηση της κλίμακας σε ομάδες διαφορετικών ικανοτήτων (π.χ. αρχιτέκτονες).

Σεπτέμβριος 2008
Παναγιώτης Σίμος και Γεώργιος Σιδερίδης
Επιμελητές έκδοσης